

PRIKAZ UREĐENJA PROSTITUCIJE U ŠVEDSKOJ, NJEMAČKOJ I SLOVENIJI S OSVRTOM NA HRVATSKO RJEŠENJE*

Stručni članak

Primljeno/Received: 5. 3. 2025.
Prihvaćeno/Accepted: 24. 12. 2025.

Pero MIHALJEVIĆ

Sažetak

U kontekstu mogućeg iznalaženja (nekoj budućeg) optimalnog načina uređenja prostitucije u Hrvatskoj, značajnu ulogu bi svakako trebala imati iskustva drugih zemlja koja po svojoj specifičnosti odgovaraju dominantnim trendovima koji su zastupljeni (ili se šire) diljem EU. Prije svega je tu riječ o švedskom modelu uređenja prostitucije (abolucija), začetniku „nordijskog modela“, a radi se o pravnom sustavu koji je od donošenja zakona 1999. fokus s pružatelja seksualnih usluga prebacio na korisnike, i na taj način pokušao dokinuti prostituciju u društvu. Potom njemačkog rješenja iz 2002., od kada je prostitucija legalna te je postala redovna profesija, slobodni izbor rizičnog zanimanja, i primjera Slovenije, u kojoj sada egzistira situacija u kojoj prostitucija nije zabranjena, ali nije regulirana (dekriminalizacija). Svi analizirani modeli uređenja prostitucije pokazuju nastojanja država da iznađu najprihvatljiviji model uređenja očito neizbježne pojave, pri čemu je aktualni i dominantni trend abolicionista novina za koju je prilično neizvjesno i nezahvalno prognozirati kako će se dalje razvijati. S druge strane, istaknuti problemi koji se javljaju u analiziranim državama ukazuju kako nema ni približno jednostavnog i uspješnog rješenja ovoga slojevitog problema, i kako model kriminalizacije (aktualan u Hrvatskoj) predstavlja samo jedan (pored drugih aktualnih diljem svijeta) od mogućih načina (pokušaja) iznalaženja optimalnog rješenja.

Ključne riječi

prostitucija, uređenje, Švedska, Njemačka, Slovenija, Hrvatska

* Rad je proizašao iz istraživanja provedenog u okviru doktorske disertacije naziva *Kriminološka i kaznenopravna analiza prostitucije u Hrvatskoj*, koja je obranjena od strane autora na Pravnom fakultetu u Zagrebu 16. 2. 2021. pod vodstvom mentorice prof. dr. sc. Anna-Maria Getoš Kalac.

UVOD

Prostitucija je kroz povijest imala različita značenja ovisno o području gdje se promatrala, kao i vrsti društvenog uređenja, te se njezino poimanje kontinuirano mijenjalo i razvijalo (Narag i Maxwell, 2009, s. 572). Posljednjih desetljeća je izašla iz nevidljivosti i postala sve aktualnija tema uslijed nekoliko važnih čimbenika, prvenstveno rastuće komercijalizacije seksualnih usluga, utjecaja interesnih grupa, problema HIV-a/AIDS-a, trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, migracija, prostitucije djece i mladih, dok je pažnja usmjerena na položaj osoba koje se bave prostitucijom i na adekvatnost postojećih oblika regulacije (Bullough, Bullough, 1996, Farley i Barkan, 1998, Nussbaum, 1999, Farley, 2004, Outshoorn, 2005, Agustin, 2008, Matthews, 2008, Della Giusta, 2010, Kelly et al., 2010, McCarthy et al., 2012, Peršak et al., 2014). Sam pojam izaziva polarizaciju u velikom dijelu javnih političkih rasprava o prostituciji između liberalnih političkih opcija koje žele prostituciju dekriminalizirati, normalizirati i humanizirati te konzervativaca koji su stava kako prostituciju treba iskorijeniti (Matthews, 2008, str. 4-20).

Uvodno je potrebno navesti nekoliko definicija samog pojma prostitucija, pa se tako prema definiciji Medicinskog leksikona, na prostituciju gleda kao na obavljanje (povremenog ili stalnog) spolnog odnosa radi novčanih ili drugih probitaka a bez emotivne veze (Padovan, 1992, s. 724). Rječnik kaznenog prava, pak, definira prostituciju kao pružanje seksualnih usluga uz naknadu slijedeći tradicionalno shvaćanje o prostituciji (Horvatić et al., 2002, s. 479), dok kriminološki rječnik u svojoj definiciji navodi da se radi o socijalno-patološkoj pojavi, poznatoj od najstarijih vremena, u različitim sredinama i s vrlo različitim društvenim vrednovanjima, gdje ženska ili muška osoba za novčanu ili drugu naknadu bludniči s unaprijed neodređenim krugom ljudi, a može biti heteroseksualna ili homoseksualna (Modly i Korajlić, 2002, s. 521).

Prije prikaza određenih modela državnih uređenja prostitucije, potrebno je spomenuti kako u suvremenoj povijesti postoje tri glavna modela odnosa spram prostitucije, odnosno komercijalizacije spolnih aktivnosti: prohibicionizam koji smatra kako je širenje prostitucije nemoralno te sankcionira i prodavatelja i kupca; regulacionizam koji prostituciju smatra neophodnim zlom koje treba ograničiti i kontrolirati (tako što se fokusira na prostitutke a kako bi ih se spriječilo da rade ako pate od spolno prenosivih bolesti); abolicionizam koji se bori za ukidanje prohibitivnih propisa prema prostitutkama (jer prostituciju vidi kao manifestaciju muškog ugnjetavanja žena) i liberaliziranje čina prostitucije, dok pokušava progoniti svodnike, trgovanje ženama i organizaciju prostitucije, njezino pomaganje i poticanje. Uz klasične modele spominju se i dva nova modela, neoprohibicionizam s kriminalizacijom klijenta i neoregulacijski sustav s izbjegavanjem kažnjavanja prostitutki. Abolicionizam je modificiran dopuštajući legalno prostituciju u zatvorenom prostoru (Danna, 2014, str. 12-15). Unatoč brojnim preprekama, način uređenja prostitucije može imati velike posljedice, pozitivne i negativne, za javni red, prava i kvalitetu života seksualnih radnika (Wagenaar et al., 2013, s. 91).

Ono što bi valjalo imati na umu pri sagledavanju prostitucije jest njezin socioekonomski kontekst, a koji uključuje čitav niz aktivnosti države, vladinih i nevladinih institucija koje rade sa ženama i osobama koje se bave prostitucijom, zatim nejednakost u dohotku, obrazovanju, mogućnostima zapošljavanja i osposobljavanja, realnost seksualnoga i društvenog podčinjavanja, sve veću feminizaciju siromaštva, muško nasilje, rodne odnose i slično (Scambler i Scambler, 2005, s. 15). Stoga, učinkovito upravljanje prostitucijom zahtijeva stalnu, pažljivu i strpljivu pozornost u njegovom oblikovanju i primjeni. Pravi rad politike prema prostituciji nije toliko izbor političkog režima (modela), već odabir, provedba i evaluacija različitih instrumenata (Wagenaar et al., 2013, s. 91).

S obzirom da se prostitucija kao pojava kroz povijest pokazala prilično otpornom na državne intervencije, izvjesno je kako će i nadalje biti podjele u iznalaženju učinkovitog načina odnošenja društva s tim izazovom. Ono što bi se kao tekovina modernog doba moglo istaknuti pozitivnim je zajednički stav društva u protivljenju prisilnoj prostituciji (i iskorištavanju osoba uključenih u prostituciju), kao i zalaganje za adekvatnu zdravstvenu skrb i pomoć osobama koje su u prostituciji ipak završile. Ključni izazov koji se nameće u razmatranju prostitucije je uloga same države. Postavlja se pitanje potrebe prekršajnog/kaznenopravnog sankcioniranja prostitucije, odnosno pitanje možebitnog prepuštanja prostitucije tržištu i njezinoga tretiranja kao jedne u nizu vrsta legitimnih uslužnih djelatnosti (Mihaljević, 2021, s. 26).

Kako je sredinom 2024. u javnosti izašla vijest da se Hrvatska izmjenama zastarjelog Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira sprema primjerenije regulirati sankcioniranje prostitucije preuzimanjem tzv. švedskog ili nordijskog modela (Glas Istre, 2024), ovaj rad je doprinos i napomena onima koji odlučuju, kako bi prije preuzimanja bilo čijeg modela valjalo sagledati sve aspekte prostitucije, postojeće modele uređenja i druge specifičnosti same države u kojoj se određeni model implementira. Cilj rada je doprinijeti uključenim stručnjacima, odnosno zakonodavcu u iznalaženju najprihvatljivijeg rješenja ovoga jako slojevitog fenomena. Stoga će se u radu, stavljajući težište na kaznenopravne i kriminološke aspekte prostitucije, prikazati način formalno-pravnog uređenja prostitucije u izdvojenim državama, pojavni oblici i način odvijanja prostitucije te pozitivne i negativne strane svakog modela.

Sukladno navedenom, dalje u tekstu je izrađen komparativni prikaz načina uređenja (reguliranja) prostitucije u drugim pravnim sustavima, prije svega njemačkog zakonodavnog rješenja zbog velikog utjecaja na hrvatsko, kao i činjenice da je Njemačka (pored Nizozemske) postala simbolom legalizacije prostitucije. Radi široko hvaljenog i promoviranog rješenja švedskog pravnog sustava zbog specifičnog rješenja u kojem se inkriminira kupac, dok pružatelj usluge prestaje biti inkriminiran, isti će biti analiziran prvi, dok će posljednji biti analiziran pravni sustav Slovenije, s obzirom na to kako se radi o susjednoj državi, i često u medijskom prostoru razne nevladine udruge promiču njihovo rješenje kao poželjno.

Sama usporedba (komparacija) omogućuje da se informacije stave u kontekst u kojem se mogu ocijeniti i interpretirati (Burnham et al., 2006), dok ista metoda u društvenim znanostima omogućuje objektivnije razumijevanje i objašnjavanje društvene pojave, između ostalog i formuliranje općih zaključaka o pojavi koja se istražuje (Hague et al., 2001).

UREĐENJE PROSTITUCIJE U ŠVEDSKOJ

Dugo je vremena službeni stav švedske vlade prema prostituciji bio da se radi o neprihvatljivom društvenom fenomenu protiv kojega je nužno djelovati. No, unatoč tome je sve do 1999. prostitucija bila legalna, a kupovina seksualnih usluga nije bila kriminalizirana, rad bordela je bio zabranjen, kao i podvođenje (Swedish Institute, 2010, s. 2). Od siječnja 1999. nastupaju promjene u Švedskoj, kojima se zabranjuje kupovina seksualnih usluga, a osoba koja primi seksualnu uslugu u zamjenu za određenu kompenzaciju može biti osuđena za kazneno djelo kupovine seksualnih usluga na novčanu ili zatvorsku kaznu u trajanju do 6 mjeseci (Sextköpslagen, Brottsbalk 6/11).

Kad govorimo o švedskom modelu tretiranja prostitucije kroz odredbu koja zabranjuje kupovinu seksualnih usluga (inkorporirana je u kazneni zakon), važno je istaknuti da se prostitucija sama

po sebi ne smatra kaznenim djelom (niti je protuzakonita), pri čemu se osobe koje prodaju seksualne usluge ne kažnjava. Međutim, iako se ne kažnjava pružatelj usluge, kažnjava se korisnik usluge, a kupovina seksualnih usluga je kazneno djelo (Florin, 2012, str. 270-271). Iz navedenoga je razvidno kako se radi o rješenju koje prebacuje fokus s inkriminacije ponude (odnosno s osoba koje se bave prostitucijom) na inkriminaciju potražnje (one koji kupuju seksualne usluge ili iskorištavaju osobe koje se bave prodajom seksualnih usluga), pri čemu se ne radi distinkcija između dobrovoljne i prisilne prostitucije (Peršak, 2012, s. 229). Glavni argumenti ovakvog zakonskog uređenja počivaju na tvrdnjama kako je prostitucija nasilje prema ženama i povreda njihovih prava, i da je ponuda seksualnih usluga uvjetovanja potražnjom, pa bi se kriminalizacijom korisnika ukinula potražnja, što bi posljedično dovelo do nestanka prostitucije (Peršak, 2012, s. 229).

Zakonodavni okvir

Takozvani „švedski model“ uređenja prostitucije se sastoji od nekoliko različitih zakona, odnosno zakonskih odredbi. U kaznenom zakonu je propisana zabrana podvođenja, pa je tako za podvođenje osoba s ciljem prostitucije propisana novčana kazna i kazna zatvora u trajanju od najviše 4 godine, odnosno 8 godina ukoliko se radi o ozbiljnom djelu (The Swedish penal code 1962:700, 6/12). Djelo se utoliko klasificira kao ozbiljno ukoliko se radi o aktivnostima velikih (ozbiljnih) razmjera koje uključuju značajnu financijsku dobit ili ukoliko se radi o izrazito bešćutnom iskorištavanju druge osobe. Ako je osoba koja je imala pravo na upotrebu prostora, dodijelila pravo na korištenje prostora drugoj osobi, naknadno saznala da se prostor u potpunosti ili u značajnoj mjeri koristi za povremene seksualne odnose u zamjenu za novac, pa nije zatražila ukidanje dodijeljenog prava, smatrat će se kako (ako je aktivnost nastavljena) promovira te aktivnosti te će biti kazneno odgovorna u skladu s 1. stavkom, novčana kazna i kazna zatvora u trajanju od najviše 4 godine (The Swedish penal code 1962:700, 6/12).

Kazneni zakon, Zakon o stanovanju i Zakon o zemljištu sadržavaju nekolicinu odredbi koje zabranjuju upotrebu stanova i drugih prostora za prostituciju i podvođenje, a koje kao posljedicu navedenih radnji predviđaju kazneno sankcioniranje i konfiskaciju nekretnine (Land Code 1970:994, Condominium Act 1991:614). Navedeni zakoni trebali bi rezultirati sustavom u kojemu je nemoguće voditi bordel, unajmiti prostor s ciljem bavljenja prostitucijom, posredovati u pronalaženju klijenata ili na bio koji način oglašavati prostituciju (Dodillet i Östergren, 2011, s. 4). Sam seksualni odnos podrazumijeva čin i djela osoba koja dodiruju genitalije druge osobe ili tijelo druge osobe vlastitim genitalijama (Östergren, 2018, s. 171).

Najpoznatija odredba, ona o zabrani kupovanja seksualnih usluga, svojim stupanjem na snagu 1999. kriminalizirala je stjecanje ili pokušaj stjecanja seksualnih usluga u zamjenu za određenu kompenzaciju. Inkorporiranjem u kazneni zakon i izmjenama za korisnika seksualnih usluga je propisana novčana kazna ili zatvor od najviše jedne godine. Ova odredba se primjenjuje također ako je plaćanje obećala ili dala druga osoba (The Swedish penal code 1962:700, 6/12). Kompenzacija, pritom, ne mora nužno i isključivo biti novčana, već može uključivati alkohol, drogu ili darove oko kojih je unaprijed postignut dogovor (Dodillet i Östergren, 2011, s. 4). Namjera kupnje seksa je pokušaj počinjenja kaznenog djela, za koji je maksimalna kazna jednaka kao i za dovršeno kazneno djelo (Östergren, 2018, s. 171).

Švedski kazneni zakon je univerzalan i odnosi se na sve švedske državljane koji kupuju seksualne usluge u bilo kojoj zemlji u kojoj je to nezakonito, tj. za isto mogu biti procesuirani u Švedskoj

(Aronowitz, 2014, s. 233). U razdoblju od 1999. do 2014. u prosjeku je oko 14 osoba godišnje osuđeno za nabavu, dok su se presude za kupovinu seksualnih usluga povećale u istom razdoblju, u odnosu na 11 osuđenih muškaraca u 1999., u 2014. je taj broj porastao na 254 muškarca (Östergren, 2018, s. 177).

Afirmativni pogledi te argumenti oponenata „švedskog“ modela uređenja prostitucije

Švedska vlada je u svojoj analizi izrađenoj pod ingerencijom Ministarstva pravosuđa 2010, odredbe/zakon o zabrani kupovanja seksualnih usluga proglasila uspješnim te konstatala kako je ispunio svrhu radi koje je donesen. Argumenti u prilog stavu kako je zakon imao pozitivan učinak su i kako je ulična prostitucija smanjena upola, a to se može pripisati izravno kriminalizaciji kupovine seksualnih usluga. Prema istome, zabrana kupovine seksualnih usluga negativno se odrazila (odražava) i na organizirani kriminal (stopa organiziranog kriminala je manja u Švedskoj u odnosu na ostale zemlje u susjedstvu, što švedska policija objašnjava tvrdnjom kako zabrana kupovine seksualnih usluga predstavlja prepreku za trgovinu ljudima te osobe koje se bave ovim oblikom kriminala zato izbjegavaju ovakvu vrstu aktivnosti u Švedskoj.). Pored toga, porastao je i udio javnosti koji podupire zabranu kupovine seksualnih usluga (više od 70 % ispitanika zabranu smatra pozitivnom), te je smanjena i potražnja (Swedish Institute, 2010, str. 7-10).

Kritike na račun zakona i njegovih odredbi, odnosno tvrdnji prema kojima je zakon rezultirao smanjenjem prostitucije također su značajne. Kriminalizaciju korisnika se kritizira jer dovodi do razmještanja prostitucije, a ono rezultira nepovoljnijim uvjetima za žene, tjera ih u izolaciju pa time izlaže i većim rizicima od nasilja i eksploatacije (Della Giusta, 2009, s. 7).

Uzročno posljedična veza zakona i smanjenja ulične prostitucije u Švedskoj nije dokazana. Isto može biti rezultat pojačanog postupanja policije, nadzora i slično, promjene načina pružanja usluga, preseljenja u zatvorene prostorije, tako da je zaključak o dokazanoj uspješnosti zakona pod upitnikom (Dodillet i Östergren, 2011, str. 8-11, Peršak, 2014, s. 2). Ipak, u Švedskoj je i dalje prisutan konsenzus kako je stopa ulične prostitucije smanjena za otprilike polovicu nakon uvođenja zakona. Međutim, pitanje je radi li se smanjenju doista uzrokovanom zakonom ili nekim drugim čimbenicima (Dodillet i Östergren, 2011, str. 8-11, Peršak, 2014, s. 2).

Što se tiče osoba koje se bave prostitucijom, njihov stav je kako ih zakon stigmatizira te potiče stereotipe, osobito zato što kreće od pretpostavke kako su žene koje prodaju seksualne usluge žrtve koje su slabe i koje se iskorištava. Također, s obzirom na to da sada teže stupaju u kontakt s klijentima, dio njih ovisi o svodnicima čija je uloga pronalazak klijenata (Dodillet i Östergren, 2011, s. 21). Važno je također istaknuti kako se klijenti osoba koje se bave prostitucijom rjeđe odlučuju na svjedočenje u slučajevima kaznenih progona onih koji eksploatiraju seksualni rad drugih osoba, baš zato jer su sada zbog postojećih zakonskih odredbi o zabrani kupovine seksualnih usluga i sami krivi za kršenje zakona (Dodillet i Östergren, 2011, s. 21).

Bitan argument protiv kriminalizacije korisnika je i veliko oslanjanje zakonodavca na generalno preventivnu svrhu zakona, za što postoje negativna iskustva kroz povijest (npr. prohibicija alkohola). U potpunosti pojednostavljeno, bezrezervnim podržavanjem ovakvog oblika kriminalizacije korisnika seksualne usluge, sam korisnik postaje „žrtveni jarac“ svih zala koja proizlaze iz trgovine ljudima, povijesnog i modernog iskorištavanja siromašnih i ranjivih žena (Peršak, 2012, s. 236). Unatoč službenim izvorima koji ističu dobre rezultate u primjeni zakona, nedvojbeno je kako postoji značajan dio opće i stručne javnosti koji takve analize smatra preoptimističnima, ističući kako je prostitucija neadekvatno regulirana te postojeći zakon

predstavlja neučinkovit pokušaj (pre)jednostavnog rješenja izrazito kompleksnog fenomena (Florin, 2012, str. 269-278).

UREĐENJE PROSTITUCIJE U NJEMAČKOJ

Njemačka je 2002. legalizirala prostituciju donošenjem Zakona o prostituciji, čime je slijedila jedan od najliberalnijih regulativnih pristupa do danas (Danielsson, 2017). Prije stupanja na snagu ovog zakona prostitucija nije bila zabranjena, kao ni vođenje bordela i slične djelatnosti, no na temelju prethodnih odluka vrhovnog suda te su se aktivnosti smatrale nemoralnim i antisocijalnim, a osobe koje se bave prostitucijom praktično nisu imale prava (Kavemann et al., 2007, s. 4). Prema članku 12. njemačkog ustava, prostitucija je profesija zaštićena slobodom izbora zanimanja, i kada je u pitanju njezin pravni status i definicija, prostitucija je redovna profesija. Međutim, mnogi ljudi nisu promijenili svoje viđenje prostitucije i društvena stigma profesije je i dalje prisutna. Njemačka je jedna od rijetkih zemalja koja je odlučila urediti/provesti sustav izjednačavanja seksualnog sektora sa sektorom komercijalnih usluga (Heberer, 2014, s. 19).

S druge strane, Ministarstvo za obiteljska pitanja razlikuje četiri različita viđenja prostitucije. Prvo, prostitucija se može promatrati kao kršenje ljudskog dostojanstva, zatim kao kršenje morala, kao profesija poput svake druge te četvrto stajalište koje je usvojio zakonodavac, a smatra kako je prostitucija autonomni izbor rizične profesije (Müller, 2008, s. 12). Ozbiljnije procjene tržišta komercijalnog seksa ukazuju na to kako ono u Njemačkoj ima godišnji promet od 6,4 milijarde eura (Deutscher Bundestag, 1990, s. 5), te da 200.000 žena radi u prostituciji u Njemačkoj (Domentat, 2003, s. 45).

Zakonodavni okvir

Dobrovoljna prostitucija je od 2002. legalna u Njemačkoj (njem. Prostitutionsgesetz-ProstG), što znači da seksualne radnice imaju ista prava i dužnosti kao i svi drugi zaposlenici. One mogu ući u njemački sustav socijalnog osiguranja, kao i sustav mirovinskoga i zdravstvenog osiguranja. Štoviše, imaju pravo na ugovore o radu s vlasnicima bordela i mogu primati naknade za nezaposlene nakon otkaza poslodavca (Herber, 2014, s. 29). Prema zakonu, prostitucija podrazumijeva pružanje seksualnih usluga, tj. seksualne radnje koje se obavljaju za novac kada je prisutna barem jedna druga osoba, te se još naziva i „seksualni rad“ (FederalMinistry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth, 2017, s. 3). Njemački Bundestag je 7. srpnja 2016. donio novi savezni Zakon o reguliranju prostitucije i zaštite osoba (njem. Prostituiertenschutzgesetz) koji je stupio na snagu u 1. srpnja 2017.. Zakon o prostituciji i novi Zakon o zaštiti prostitutki primjenjuju se u cijeloj Njemačkoj na sve prostitutke, njihove klijente i vlasnike ustanova koje se koriste za prostituciju. Međutim, neka područja, npr. porezno i trgovačko pravo su regulirani različito unutar federalnih država (Hunecke, 2018, s. 15).

Dobrovoljna prostitucija općenito je dopuštena u Njemačkoj, dok je najmanja zakonska dob za prostituciju 18 godina, zabranjeno je svodništvo i eksploatacija, prisilna prostitucija, trgovina ljudima i seksualno zlostavljanje maloljetnika. Prostitutke imaju pravo odbiti pružiti seksualnu uslugu ili prestati pružati takvu uslugu, čak i ako je ona unaprijed dogovorena, dok klijent ne može zahtijevati da se usluga pruži, ali ne mora platiti ako nije pružena. Potvrda o registraciji vrijedi u cijeloj Njemačkoj. Savezne države mogu, međutim, izdati vlastita dodatna pravila o tome gdje je potvrda o registraciji valjana, dok potvrda o registraciji vrijedi dvije godine za osobe

starije od 21 godine, a za one mlađe od 21 samo jednu godinu (Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth, 2017, s. 5). Kondom se mora koristiti tijekom svih spolnih radnji (oralnih, analnih i vaginalnih), a prostitutke imaju pravo odbiti seksualne radnje bez kondoma (objekti za prostituciju moraju postaviti obavijest o obvezi korištenja kondoma), dok klijenti koji ne koriste kondom mogu biti kažnjeni. Vlasnici ustanova (objekata) i prostitutke ne smiju promicati nezaštićeni spolni odnos. Prostitutke mogu biti samozaposlene ili zaposlene kod poslodavaca (većina prostitutki je samozaposlena). Ako su prostitutke zaposlenici, imaju ista prava i obveze kao i ostali zaposlenici (primjenjuju se opće odredbe radnog prava i zaštite na radu, npr. isplate plaće u slučaju bolesti, porodijskog dopusta, reguliranje radnog vremena i blagdana, otkazni rokovi itd.). Prostitutke moraju plaćati poreze, bez obzira na to jesu li samozaposlene ili zaposlene, dok dohodak od seksualnih usluga podliježe porezu na dohodak (u slučaju samozaposlenja) ili porezu na plaću, u slučaju zaposlenika (Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth, 2017, s. 12).

Postoje različite regulacije u pogledu oporezivanja u uličnoj prostituciji. Iznos poreza određuju lokalne vlasti i prikupljaju se na različite načine. Porezi mogu biti plaćeni prijenosom, u gotovini ili pomoću automata (slično parkirnom stroju, kod ovih automata može se generirati „dnevna porezna karta“ umetanjem određene količine novca, cijena je otprilike 6 eura), te ispis iz aparata služi kao dokaz seksualnoj radnici da je platila porez, i ova vrsta plaćanja je anonimna (Hunecke, 2018, s. 115).

Pored navedene regulative (njem. Prostitutionsgesetz/Prostituiertenschutzgesetz), u odnosu na prostituciju je potrebno navesti i određene odredbe njemačkog kaznenog zakona (German criminal code, 2013). U članku 180a. je zabranjena eksploatacija seksualnih djelatnika i stvaranje ekonomske ovisnosti seksualnih djelatnika o operaterima (organizatorima pružanja usluga), kao i pružanje smještaja maloljetnicima za obavljanje prostitucije (i poticanje drugih na isto), za što je propisana kazna zatvora do tri godine ili novčana kazna. U članku 181a je propisano kažnjavanje iskorištavanja drugih koji se bave prostitucijom, nadziranje, kontroliranje i održavanje prostitucije drugoga za svoj interes, za što je propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Isto tako i ugrožavanje osobne ili financijske neovisnosti druge osobe, promovirajući njezin angažman u prostituciji, kupnjom seksualnih usluga na komercijalnoj osnovi, za što je propisana kazna zatvora do tri godine ili novčana kazna. Ista kazna je propisana ako se kazneno djelo počinu na štetu supružnika. U članku 184e je propisano kažnjavanje osoba koje obavljaju prostituciju na način i na mjestu protivno propisima kojima je uređeno obavljanje prostitucije, i to kaznom zatvora do šest mjeseci ili novčanom kaznom do 180 dnevnih dohodaka. Isto tako je propisana kazna zatvora do jedne godine ili novčana kazna za bavljenje prostitucijom u blizini mjesta u kojima se nalaze maloljetnici (škole i dr. objekti), zbog opasnosti od negativnog moralnog utjecaja, kvarenja (German criminal code, 2013).

Učinci legalizacije prostitucije u Njemačkoj

U Njemačkoj postoji konsenzus kako očekivani ciljevi, tj. ograničavanje prostitucije i bolje javno zdravlje, nisu postignuti (Hunecke, 2018, s. 108). Mogućnost sklapanja ugovora o radu koji podliježu doprinosima za socijalno osiguranje ne koristi se u velikoj mjeri. To je stoga što se upravitelji bordela boje visokih financijskih izdataka i birokratskih nedostataka jer seksualne radnice obično ostaju jako kratko u objektu, od dva do osam tjedana (Kavemann et al., 2007, str. 17-18). Seksualni radnici također često ne žele imati ugovore o zapošljavanju, jer većina njih želi ostati

mobilna, neovisna i anonimna. Mogućnost prikladnih plaća nije donijela nikakve promjene, jer je plaćanje unaprijed uobičajeno u trgovini seksom. Na temelju tih činjenica može se zaključiti da je Zakon o prostituciji (ProstG) imao ograničen učinak. Zahtjevi upravitelja bordela i seksualnih radnika ne podudaraju se u velikoj mjeri s onima drugih dionika (Hunecke, 2018, s. 111).

U 2007. je napravljena evaluacija zakona (ProstG), pri čemu su stručnjaci došli do zaključka kako velik dio njegovih ciljeva još uvijek nije postignut i kako je nedovoljno proveden (Kavemann et al., 2007). S druge strane, samo će službena procjena zakona (Prostituiertenschutzgesetz, u vremenu od 7/2022. do 7/2025.), moći odgovoriti na pitanja učinkovitosti i otklanjanja manjkavosti prvobitnog uređenja (Charpenel et al., 2017, s. 257).

Specifičnosti prostitucije u Njemačkoj: tržište i vrste prostitucije

Najčešće pojavnosti prostitucije su u bordelima, uslugama eskorta, u apartmanima, prostitucija u izlogu/prozoru i ulična, koje na sličan način postoje u mnogim drugim europskim zemljama (Hunecke, 2018, s. 113). Tijekom 2016. procjena kriminalističke policije u Njemačkoj (BKA) o odvijanju prostitucije su bile da se 29 % odvija u hotelima, 26 % u apartmanima, 41 % u barovima i bordelima te 12 % na ulicama. Četvrti *Red Light districts* u njemačkim gradovima sada su atrakcije u koje se ide u turističke obilaske s vodičima (Charpenel et al., 2017, s. 252).

U studiji o seksualnom životu njemačkih državljana, 8 % ispitanih muškaraca tvrdilo je da su imali seksualne odnose s barem jednom prostitutkom, dok se reklame za bordele vide na autobusima, taksijima i gradskim zidinama, pa je prostitucija jednostavno postala još jedan potrošački proizvod (Charpenel et al., 2017, str. 249-258).

U takozvanim „paušalnim bordelima“ podnositelj plaća „ulaznu naknadu“ (otprilike 65 - 120 eura) koja mu obećava „sveobuhvatnost“ usluge (jelo, piće, seks sa seksualnim radnicima onoliko puta koliko želi). Obično seksualni radnici primaju „osnovnu plaću“ i dodatak za svakog gosta kojem su pružili usluge (Hunecke, 2018, s.113). Takozvani FKK (njem. Freikörperkultur) klubovi također su vrlo česti u Njemačkoj, a promiču kulturu slobodnog tijela, što znači da se u prostorijama kluba ne smije nositi odjeća. Svi (gosti/korisnici i seksualni radnici) moraju platiti ulaz. O uslugama se raspravlja izravno sa seksualnim radnikom, a pružaju se u posebnim prostorijama unutar kluba. Ponekad dio pristojbe mora biti predan upravitelju kluba (Hunecke, 2018:113). Takozvane *Run House* nisu poznate u cijeloj Europi, i opet su uobičajene u Njemačkoj. Seksualni radnici iznajmljuju (uglavnom od 80 do 130 eura za 24 sata) sobu. S otvorenim vratima, oni čekaju klijente koji šetaju kroz prostor, a zatim pružaju seksualne usluge u ovoj sobi (Hunecke, 2018, s.113).

Kao i u mnogim drugim zemljama, internet također igra sve značajniju ulogu u seksualnoj industriji u Njemačkoj. Klijenti mogu kupovati seksualne usluge na dražbi (npr. www.gesext.de) ili izravno uz fiksne naknade (npr. www.kaufmich.de). Usluga je tada uglavnom pružena u hotelskoj sobi. Trenutno u Njemačkoj raste i područje *Sugardaddy/Sugarbabes*. U tom slučaju seksualne usluge nisu uvijek pružene za novac, već i za nenovčane nagrade, odnosno poklone (Hunecke, 2018, s. 114).

Prema istraživanju TAMPEP International Foundation, 80 % seksualnog rada u Njemačkoj odvija se u zatvorenom prostoru. Prema podacima iz 2006. udio prema spolu iznosi: 93 % žene, 4 % muškarci, 3 % transrodne osobe, pri čemu 60 % udjela u pojavi imaju migrantice. Premda su istraživanja o ovoj vrsti oskudna, doista se može primijetiti dramatičan pad cijena na tržištu

seksualnih usluga u odnosu na prethodne godine (moguće uslijed povećanog priljeva seksualnih radnica, uglavnom iz istočnoeuropskih zemalja), pa nevladine organizacije upozoravaju kako zbog pogoršanja izvora dohotka seksualni radnici često više ne mogu plaćati najamninu za svoje sobe (Brussa et al., 2009).

UREĐENJE PROSTITUCIJE U SLOVENIJI

U prvom desetljeću nakon osamostaljenja Slovenije 1991., iako je pravni okvir o prostituciji ostao nepromijenjen, sektor prostitucije je doživio značajnu reorganizaciju. Početkom 1990-ih godina prostitucija je uglavnom organizirana u salonima za masažu, koje su kasnije zamijenile agencije za pratnju (značajan dio i u noćnim klubovima), dok je od početka 2000-ih, masovna uporaba mobitela općenito utjecala na organizaciju prostitucije, a osobito u privatnim stanovima (Šori, 2005, str. 61-80).

Zakonskim izmjenama iz 2003. prostitucija je izbrisana s popisa prekršaja, a 2004. u Kaznenom zakonu kriminalizacija ponude zamijenjena je kriminalizacijom eksploatacije prostitucije. Od tada seksualni radnici mogu obavljati svoj posao bez straha da će biti procesuirani, međutim nije moguće registrirati seksualni rad kao pravni posao, kao ostale vrste zanimanja/poslova (Šori i Pajnik, 2018, s. 229). U Sloveniji je prostitucija sada dopuštena i tolerirana (nije zabranjena i ne predstavlja kazneno djelo), dok je inkriminirano sudjelovanje u prostituciji u svrhu eksploatacije.

Zakonodavni okvir

Nakon osamostaljenja Slovenije nije postojao sveobuhvatni zakon o prostituciji. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira iz 1974. koji je prostituciju tretirao kao prekršaj, još je bio na snazi te je onaj tko sudjeluje, dopušta ili podržava prostituciju mogao biti kažnjen kaznom zatvora do 60 dana, a pravna osoba i odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom (Zakon o prekršajima zoper javni red in mir 110/03). Prodaja seksualnih usluga dekriminalizirana je 2003. Zakon o zaštiti javnog reda (članak 7.) kažnjava pružanje seksualnih usluga u javnim prostorima samo ako se radi na nametljiv način i ako netko ometa, izaziva nemir ili ogorčenje ljudi (Zakon o varstvu javnega reda in miru 70/06). Pravno gledano, dekriminalizacija prodaje seksualnih usluga preusmjerila je pozornost s osoba koje rade u prostituciji na njihovo zlostavljanje, tj. dekriminalizacija je donijela jačanje zakona koji se bave iskorištavanjem, zlostavljanjem, obmanom i prisilom na prostituciju (Radančić i Pajnik, 2017, s. 113). Politika o prostituciji je zapravo ograničena na borbu protiv eksploatacije, porobljavanja i trgovanja ljudima, a ne rješava sve potrebe seksualnih radnika (Šori i Pajnik, 2018, s. 237).

Za zloupotrebu prostitucije (Zloraba prostitucije 175. člen KZ-1E) odgovoran je „svatko tko u svrhu iskorištavanja sudjeluje u prostituciji druge osobe ili tko silom, prijetnjom ili obmanom izaziva, nabavlja ili potiče drugu osobu na prostituciju“, za što je propisana kazna od tri mjeseca do pet godina zatvora. Ako se radi o iskorištavanju maloljetnika, kazna je od 1 do 10 godina, a ako se radi o više osoba ili u okviru zločinačkog udruženja kazna je od 1 do 12 godina. Korištenje seksualnih usluga u Sloveniji se ne smatra kaznenim djelom, osim u slučajevima kada klijent koristi usluge žrtava trgovine ljudima ili maloljetnika, u slučajevima kada znaju za takve okolnosti, za što je propisana novčana kazna i zatvorska do 3 godine (članak 113.). Kažnjavanje za prostituciju se također spominje (kažnjava) i u zločinima protiv čovječnosti (članak 101.) i ratnim zločinima (članak 102.) gdje se u sklopu tih djela osobe prisiljavanju na prostituciju (Kazenski zakonik, 2017).

Dostupni podaci o broju žena koje rade u prostituciji, njihovim radnim uvjetima, društvenom i ekonomskom položaju se uglavnom izvode iz policijskih evidencija. Prema podacima koji se često reproduciraju u medijima i službenim institucijama (bez navođenja referenci ili korištenih metoda), najmanje 3.000 žena se bavi prostitucijom u Sloveniji (Šori i Pajnik, 2018, s. 234). Prilikom pokretanja procedure za dekriminalizaciju prostitucije 2001. raspolagalo se brojkom od 1.400 prostitutki, uz napomenu da je taj broj sigurno veći i da iznosi od 3 do 4 tisuće prostitutki, također bez navođenja referenci ili korištenih metoda (Radančić i Pajnik, 2017, str. 120-121).

Učinci dekriminalizacije prostitucije u Sloveniji

Država tolerira seksualni rad samo tako dugo dok je javno nevidljiv, stoga seksualni radnici ostaju segregirana, stigmatizirana i nevidljiva skupina (Šori i Pajnik, 2018, s. 239). Nedavno je Financijska uprava Republike Slovenije navela da osobe koje prodaju seksualne usluge mogu prijaviti svoj posao kao zanimanje pod „ostale osobne uslužne djelatnosti“ u Standardnoj klasifikaciji zanimanja, te kao poduzetničku aktivnost prema standardu Klasifikacije djelatnosti iz 2008. (Radančić i Pajnik, 2017, s. 119). U 2015. Ministarstvo za gospodarski razvoj i tehnologiju razvrstalo je prostituciju u „aktivnosti koje pogoduju tjelesnom stanju“, među kojima su i kupke, saune, saloni za smanjenje tjelesne težine, saloni za masažu i slično. Prvi put je spomenuto da se prostitucija može provoditi kao registrirana (i oporeziva) djelatnost uz pretpostavku da će se obavljati kao mala trgovačka djelatnost, iako propisi nisu eksplicitno koristili riječ prostitucija ili seksualni rad, već su na njega upućivali posredno, „prikrivajući“ je pod „drugim uslugama“ (Radančić i Pajnik, 2017, s. 119).

U Sloveniji sada egzistira čudna situacija u kojoj prostitucija nije zabranjena, ali nije regulirana. Kada bi se provela regulacija, zaključivanje zaposlenja ili drugog ugovornog odnosa, to bi koristilo seksualnim radnicama koje bi imale socijalno i zdravstveno osiguranje i druga prava iz radnog odnosa (Radančić, Pajnik, 2017, s. 120). Međutim, regulacija i oporezivanje seksualnog rada trebalo bi biti pod uvjetom i na način koji ne bi dodatno stigmatizirao prostitutke. Složena realnost prostitucije, a prije svega potrebe seksualnih radnica, još se moraju riješiti. Buduće politike trebale bi uključivati njihova vlastita iskustva i mišljenja (seksualnih radnika) i trebale bi odgovarati njihovim potrebama (Radančić, Pajnik, 2017, s. 123).

Specifičnosti prostitucije u Sloveniji (vrste prostitucije)

Prostitucija u privatnim stanovima i noćnim klubovima su danas dva najčešća oblika. Prostitucija je također organizirana u nekim hotelima, određenim vrstama pansiona i agencijama te je uglavnom koncentrirana u većim urbanim područjima (Šori, 2005, str. 61-80). Vezano za prostituciju u privatnim stanovima, seksualne djelatnice oglašavaju svoje usluge u tiskovnim i online medijima, te se kontakt uspostavlja najčešće mobilnim uređajima. Trenutne tržišne cijene kreću se od 30 eura za polusatno druženje, do 150 za sat vremena te se neke usluge mogu dodatno naplatiti. U usporedbi s prostitucijom u stanovima, cijene seksualnih usluga u noćnim klubovima su veće, klijenti dodatno troše novac na ulaznice, piće, striptiz, i slično (Šori i Pajnik, 2018, s. 235).

Ovdje je kao primjer zgodno spomenuti i recentni slučaj organizirane prostitucije u Sloveniji. Kriminalna je organizacija, koju su zajedno s više osumnjičenika iz Rumunjske vodila dvojica Slovenaca iz Maribora, zaradila najmanje 14 milijuna eura iskorištavanjem oko 300 osoba u okviru organizirane prostitucije. Sve se odvijalo u lokalu nedaleko Nove Gorice koji je

predstavljan kao sauna i wellness klub, a bilo je organizirano mjesto za pružanje seksualnih usluga koje su nudile osobe iz Ukrajine, Rumunjske i Albanije, ali i s područja bivše Jugoslavije (Jutarnji list, 2019).

Prema istraživanju TAMPEP International Foundation, u bavljenju prostitucijom slovenski državljani čine udio od 70 %, dok preostali udio čine migranti. U odnosu na prostituciju, Slovenija je istovremeno i zemlja odredišta, tranzita i podrijetla. Seksualne radnice uglavnom dolaze iz istočne Europe izvan EU-a (uglavnom Ukrajine i Moldavije) i Balkana (posebno Albanije). S druge strane, slovenske seksualne radnice uglavnom odlaze u Italiju, Njemačku, Nizozemsku itd., pri čemu mijenjaju mjesto rada svakih nekoliko mjeseci (Brussa et al. 2009).

DISKUSIJA (KOMPARATIVNA) PREDSTAVLJENIH MODELA

U ovom radu je napravljen prikaz nekoliko različitih modela uređenja fenomena prostitucije, odnosno različitih pravnih sustava. Prvenstveno švedskog modela uređenja prostitucije (abolicije), koji je začetnik „nordijskog modela“ (koji ima sve više pristaša diljem EU-a), a radi se o pravnom sustavu koji je od donošenja zakona 1999. fokus s pružatelja seksualnih usluga (prostitutki) prebacio na kupce/konzumente, i na taj način pokušao dokinuti prostituciju u društvu. Ono što je prilično jasno, a do čega se došlo tijekom izučavanja ovoga modela, je kako se prostitucija, odnosno broj prostitutki značajno smanjio. S druge strane, nije jasno i nedvojbeno dokazana uzročno posljedična veza izmjene i provođenja zakona te smanjenja prostitucije, pa različite interpretacije podataka opravdano dovode u sumnju isključive zasluge zakona u trenutnom stanju. Intencija prebacivanja fokusa samo na konzumenta/kupca seksualnih usluga (u redovnim odnosima) i njegovog inkriminiranja ni u kojem slučaju ne može biti rješenje ovoga slojevitog problema, tim više što se prijašnja (nepravедna) jednostrana represija prema osobama koje pružaju ovu vrstu usluga, sada usmjerava isključivo prema kupcu. I dalje u društvu ostaje zastupljena pojava prostitucije, a o prihvatljivoj razini iste se može raspravljati. Ostaje i nedvojbenom činjenica kako prostitucija ostavlja negativne psihofizičke posljedice na osobe koje se njome bave, a time i nerješivi problem/pitanje švedskog modela uređenja fenomena prostitucije.

Iako je u Njemačkoj od 2002. prostitucija postala legalna tj. redovna profesija, slobodni izbor rizičnog zanimanja, i dalje je prisutna stigmatizacija osoba koje se njome bave, uz upitnu uspješnost provođenja bitnih zacrtanih ciljeva (npr. poboljšanje izlaznih mogućnosti seksualnim radnicama, stvaranja njihovih boljih uvjeta rada i dr.). Iluzorno je reći kako nije došlo do poboljšanja socijalnog i zdravstvenog stanja osoba koje se bave prostitucijom (barem prilike za isto), dok je mogućnost izlaska iz svijeta prostitucije gotovo nemoguća. S druge strane, komercijalizacija „rizične djelatnosti“ je dovela do poslovne/trgovačke borbe za profitom i maksimaliziranjem zarade (zbog čega je zakon i mijenjan 2017.), nauštrb brige za osobe koje se bave prostitucijom. Radi velikog novčanog prometa i profita organizirani kriminal se drži uz te aktivnosti, pa ostaje pitanje mogućnosti promjene tako naprednog i moćnog tržišta kao onog, komercijalnog seksa u Njemačkoj.

Slovenija je 2003. izmijenila prekršajni zakon kojim se prostitutke mogu baviti svojim poslom samostalno ili međusobno organizirane, ali bez svodnika, dok je bilo koji oblik svodništva i dalje ostao kažnjiv. U Sloveniji sada egzistira čudna situacija u kojoj prostitucija nije zabranjena, ali nije regulirana. Regulacija bi vjerojatno koristila seksualnim radnicama (socijalno i zdravstveno

osiguranje i druga prava iz radnog odnosa), no teško bi se izbjegla stigmatizacija prostitutki (kao i u drugim zemljama), tako da preostaje vidjeti što donosi novo doba i novi trendovi.

Glede rasprave predstavljenih državnih uređenja prostitucije, bitno je napomenuti da je Europski parlament 2014. usvojio neobvezujuću rezoluciju u kojoj je naglašeno da je prostitucija narušavanje ljudskog digniteta i ljudskih prava, bez obzira radi li se o prisilnoj ili dobrovoljnoj, te bi trebalo smanjiti potražnju za takvim uslugama sankcionirajući klijenta, a ne prostitutke. Također su pozvali države članice da pronađu strategiju kojom će omogućiti ženama izlazak iz svijeta prostitucije te pronalazak novih načina ostvarivanja prihoda (European Parliament, 2014). Nadalje, Amnesty International je s foruma u Dublinu izdao preporuku (dokument) o dekriminalizaciji prostitucije te osiguravanju pune zaštite od iskorištavanja, trgovine i nasilja seksualnim djelatnicima, koji je imao podlogu u njihovom dvogodišnjem istraživanju prostitucije i svih relevantnih sudionika iste (Amnesty International, 2015). Samo priopćenje i u njemu izneseni stavovi su naišli na velike otpore u javnosti (Voxfeminae, 2015), te su žestoko kritizirani (The Conversation, 2015).

Kada se govori o razvoju prostitucije u budućnosti, treba imati na umu da politika određuje pravo donošenjem i izmjenom zakona kojima se neka pojava tretira kao društveno štetna ili prihvatljiva, odnosno nekažnjiva pojava. U tome kontekstu treba imati na umu kako će lobistički utjecaji zainteresiranih skupina trasirati daljnji put društvenog odnosa prema prostituciji, čiji se smjer može jasno iščitati iz prethodno navedene rezolucije i preporuke Amnesty Internationala, a nastavak je politike začete u Švedskoj.

UREĐENJE PROSTITUCIJE U HRVATSKOJ

Uređenje prostitucije kao kaznenog djela zakonska je novina, radi se o kaznenom djelu Prostitucija iz članka 157. Kaznenog zakona (2024), koje se nalazi u glavi 16. pod nazivom Kaznena djela protiv spolne slobode. Iako je navedeno kazneno djelo naslovljeno s prostitucija, uvelike se zapravo radi o inkriminiranju podvođenja te, pod određenim uvjetima, korištenja takvih usluga, dok sama prostitucija u užem smislu riječi, odnosno odavanje prostituciji, nije inkriminirano kroz navedeno kazneno djelo. Ovim djelom se prema stavku 2. po prvi put u hrvatskome kaznenom zakonodavstvu u zonu kažnjivosti stavljaju i korisnici spolnih usluga uz naplatu, ali uz navedeni uvjet znanja o okolnostima pod kojima je došlo do pružanja takvih usluga (s druge strane, stječe se dojam da je u praksi mogućnost dokazivanja činjenice da je kupac/korisnik znao kako je osoba koja pruža seksualne usluge prisiljena na to iznimno teško, zbog čega se državno odvjetništvo rijetko upušta u inkriminiranje počinitelja po toj osnovi.). Pored toga, u trećem stavku je bilo inkriminirano oglašavanje prostitucije u sredstvima javnog informiranja i drugim sličnim sredstvima, za što je propisano kažnjavanje kaznom zatvora do tri godine, koje je korigirano izmjenama iz 2015. na način da je prestalo biti inkriminirano samooglašavanje prostitucije, inkriminira se oglašavanje druge osobe (Ministarstvo pravosuđa, 2015).

S obzirom da se odlučilo spolno zlostavljanje i spolno iskorištavanje djece inkriminirati u zasebnoj glavi, odvojeno je podvođenje djeteta u čl.162 (koje u svojoj suštini odgovara dječjoj prostituciji) od prostitucije odraslih (članak 157. KZ-a). Stavak 1. inkriminira mamljenje, vrbovanje, poticanje, organiziranje, omogućavanje spolnih usluga djeteta radi ostvarivanja zarade ili druge koristi (droge, hrane, skrovišta, odjeće ili dr.), ako osoba zna ili je morala i mogla znati da se radi o djetetu. Dakle kažnjava se i u slučajevima otklonjive zablude o dobi

djeteta. Dovoljno je da je zarada ili korist obećana (ne mora biti i dana) djetetu ili nekoj drugoj osobi. To je spoj članka 195. stavka 4. i 6. KZ/97. Ovaj stavak između ostalog omogućuje u određenoj mjeri kažnjavanje organiziranja seksualnog turizma. Ako nema elementa zarade radit će se o kaznenom djelu iz članka 158. KZ-a. U stavku 2. inkriminira se posebno korištenje spolnih usluga djeteta starijeg od 15 godina kada je za spolne usluge dan ili obećan novac ili bilo koji drugi oblik naknade ili protučinidbe kao plaćanje, bez obzira na to vrši li se to plaćanje djetetu ili trećoj osobi. Kažnjavanje klijenata je novina – smatra se da se za efikasno suzbijanje ovakvih pojava mora inkriminirati ne samo ponuda, već i potražnja. Ne inkriminira se zasebno navođenje na korištenje spolnih usluga djeteta jer će se to kažnjavati kao poticanje na spolnu zlouporabu djeteta iz članka 159. KZ-a ili na djelo iz stavka 2. ovoga članka ukoliko je dijete starije od 15 godina. U stavku 3. inkriminira se kvalificirani oblik podvođenja djeteta (uz primjenu sile, prijetnje, itd.) kao i korištenje usluga djeteta uz naplatu i svijest o kvalifikatornim okolnostima. Novina je i kažnjavanje reklamiranja "dječje prostitucije" (stavak 4.). Dakle u ovom članku stupnjuju se ponašanja sukladno svojoj težini i opasnosti (što do sada nije bio slučaj), sankcije su ujednačene (do sad su postojale nelogične razlike u propisanoj sankciji) i djelomično pooštrene (Ministarstvo pravosuđa, 2011).

Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira donijet je i objavljen još 1977. (NN 041/1977), a značajnije je izmijenjen tek 1989. (NN 41/77, 55/89, 5/90, 30/90, 47/90, 29/94). Prema važećem Zakonu o prekršajima protiv javnog reda i mira, prostitucija je regulirana člancima 7. i 12. Počinitelj prekršaja iz članka 7. može biti svaka osoba, vlasnik ili korisnik stana ili drugih prostorija. Radnja se sastoji u dopuštanju vršenja bluda u stanu i drugim prostorijama, tj. u davanju na raspolaganje stana ili drugih prostorija osobama radi obavljanja bluda. Prostitucijom valja smatrati pružanje seksualnih usluga uz naknadu. U seksualne usluge treba ubrojiti, pored spolnog odnošaja, i radnje koje su izjednačene sa spolnim odnošajem. Odavanje se ogleda u ponavljanom obavljanju (u vidu „zanata“) s namjerom stjecanja sredstava za život (Veić, 1998). Pored važećeg zakona, Ministarstvo unutarnjih poslova je, kao primarno nadležno tijelo, 2012. dalo u proceduru prijedlog novoga Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira. Umjesto prekršaja odavanja prostituciji uređenog člankom 12. važećeg Zakona, kao novina se u članku 12. stavku 1. Prijedloga zakona propisuje sankcioniranje osobe koja na javnom mjestu ponudi spolne usluge za novčanu ili drugu korist, ali i osobe koja u svojstvu korisnika od te osobe zatraži spolne usluge nudeći novčanu ili drugu korist (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2012).

Neke specifičnosti prostitucije u Hrvatskoj

Prilikom izrade doktorske disertacije autora (Mihaljević, 2021) i daljim istraživačkim radom po istoj temi (Mihaljević, 2023), korištenjem statističke i deskriptivne metode obrade prikupljenih podataka, kao i intervju s glavnim akterima došlo do saznanja o nekim općim određenostima te zakonitostima izučavanog fenomena prostitucije u Hrvatskoj.

Sagledavajući službene statističke pokazatelje (Ministarstva unutarnjih poslova i Državnog odvjetništva te nadležnih sudova) u odnosu na kaznena djela i prekršaje u vezi prostitucije može se konstatirati kako policija službenim postupanjima zahvaća manji dio fenomena prostitucije, dok je sama pojava većim dijelom u sferi tamne brojke, odnosno dostupna saznanja su manjkava kako bi se mogla napraviti ozbiljna procjena o raširenosti pojave.¹ Saznanja se,

¹ Prema izvješćima Ministarstva unutarnjih poslova za razdoblje 2009 - 2020, za kaznena djela povezana s prostitucijom i prosječni broj prijavljenih kaznenih djela (86), kao i prosječni broj prijavljenih prekrša-

zapravo, najviše crpe iz medija² i javnog pogovora, naročito kada poznate „starlete“ i osobe sličnih profila osvanu na internetskim portalima (ili u drugim medijima) u kompromitirajućim situacijama, koje ukazuju na stvarno stanje i pokazuju realnost koja egzistira iza „proizvoda“ koji se prezentira (Mihaljević, 2023).

Za to vrijeme se u stručnoj i nestručnoj javnosti uvriježila brojka od sedam do osam tisuća osoba koje se povremeno ili trajno bave prostitucijom,³ pri čemu treba imati na umu da su stručne i javne procjene o broju prostitutki prilično slobodno postavljene (Mihaljević, 2023).

U odnosu na način odvijanja prostitucije i uočene određene specifičnosti, proizlazi kako je ulična prostitucija gotovo u potpunosti nestala, zahvaljujući prije svega tehnološkim mogućnostima (oglašavanje i dogovaranje internetom i slično) koje su svele uočljivost na minimalnu razinu, pa samim time i stigmatizaciju. Mali broj ženskih osoba koje se time bave su zapravo zatočenice negativne spirale životnih događaja, koja ih vodi do potpune destrukcije ličnosti (odavanje alkoholu, drogi i drugim porocima).⁴ Prostitucije srednje razine (primarno u stanovima i salonima za masažu) je dominantni oblik koji egzistira u Hrvatskoj. Kako se radi uglavnom o samoorganiziranom obavljanju prostitucije, što ne potpada pod kazneno sankcioniranje, zbog svoje diskretnosti i neuočljivosti širem građanstvu, isto ponašanje nije u fokusu policijskog postupanja.⁵ U odnosu na prostituciju na visokoj razini (eskort prostitucija koja se odvija najčešće u hotelskim sobama ili stanovima), proizlazi kako su osobe koje se odaju prostituciji na toj razini jako rijetko zahvaćene prekršajnim evidencijama, dok su u organiziranim oblicima, prema policijskoj praksi, evidentirane najčešće kao žrtve (osim ako nisu i organizatori).⁶ Neuočljivost ovoga vida prostitucije od strane građana (te policijskih službenika), omogućava osobama koje se bave ovakvom prostitucijom (povremeno ili na duže vrijeme) da si osiguraju odličnu zaradu bez klasičnih negativnih reperkusija u odvijanju realnog, tj. svakodnevnog života (Mihaljević i Getoš Kalac, 2023).

Isto tako (imajući u vidu drugačiji kut gledanja na fenomen prostitucije), ovdje je zanimljivo napomenuti kako su prilikom završetka projekta/istraživanja „Regulacija prostitucije u Hrvatskoj“ (financiran od Hrvatske zaklade za znanost, 2019-2023, voditeljice Ivane Radačić s Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, stručnjakinje za ženska prava i rodnu ravnopravnost), između

ja (32) u razdoblju 2010-2020, proizlazi kako je fenomen prostitucije zapravo iznimno rijetka pojava u Hrvatskoj.

² Brojne objave ukazuju da je fenomen prostitucije kudikamo dinamičniji te otkrivaju neke specifičnosti, npr. „U Hrvatskoj u roku od pet minuta možete pronaći prostitutku. Oralni seks se plaća već od 200, a 'sve zajedno' 500 kuna. Jedini tabu (barem preko telefona) jest analni seks“, Jutarnji list, 2019; „Prostitucija preselila s ulica: U dva dana otkrili smo više prostitutki nego policija u cijeloj godini“, Rtl.hr, 2019; „Nisam našla posao, otišla sam u Zadar i tamo prodavala tijelo“, 24 sata, 2018.

³ Vidi Lovrinčević i sur., 2015; Npr. „Imamo 7000 prostitutki i 100.000 klijenata, a kašnjavaju se samo žene“, Večernji list, 2016; „Uz bogatu turističku ponudu, cvjeta i ilegalni seks turizam: 'Nije to ništa posebno u odnosu na druge...“, Rtl.hr, 2022.

⁴ Kod niske razine prostitucije, uglavnom se radi o ženskim osobama starosti od 35-40 godina starosti, pa sve do 60 godina, cijena usluga je u rasponu od 10 do 40 eura, ovisno o vrsti usluge (Mihaljević, 2021).

⁵ Kod ove razine prostitucije, uglavnom se radi o ženskim osobama starosti od 25-40 godina, cijena usluga je u rasponu od 30 do 100 eura, ovisno o vrsti usluge (Mihaljević, 2021).

⁶ Kod ove razine prostitucije, uglavnom se radi o ženskim osobama starosti od 25-40 godina, cijena usluga je u rasponu od 300 eura pa naviše, ovisno o svim drugim okolnostima (Mihaljević, 2021).

ostalog izneseni zaključni osvrti/prijedlozi: kako je u Hrvatskoj potrebno uskladiti policijsku i sudsku praksu sa međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava; dekriminalizirati prodaju seksualnih usluga u skladu s međunarodnopravnim standardima; donijeti efikasne javne politike koje bi adresirale nepovoljne socioekonomske uvjete koje su jedan (za neke ključni) od razloga ulaska u prostituciju; te uspostaviti sustave podrške i strategije izlaska za one koje žele izaći iz prostitucije (Ivo Pilar, 2019).

ZAKLJUČAK I PRIJEDLOZI

U kontekstu svih opisanih modela društvene reakcije, evidentno je kako je odabir jednog od navedenih modela prvenstveno političko, ideološko, pa i svjetonazorsko pitanje, prilikom čega ostaje dojam da pristup *one size fits all*, pri odabiru jednog od modela, zanemaruje regionalne i nacionalne sociološke, kulturološke, ekonomske, pa i vjerske tekovine. Upravo u takvim situacijama, i pri konceptualnom opredjeljenju za jedan od navedenih modela, valja poći od imperativa *evidence based crime policy* te temeljem znanstvenih kriminoloških spoznaja osmisliti optimalno rješenje u danim prostornim i vremenskim okvirima.

Pregledom aktualnoga zakonskog uređenja prostitucije u Hrvatskoj i komparativnim prikazom drugih rješenja (s naglaskom na punoljetne osobe), zaključuje se kako odabir određenoga modela i način uređenja fenomena prostitucije može imati ozbiljne reperkusije (a koje ne moraju nužno biti pozitivne) kako na javni red (i cjelokupno društvo), tako i na prava osoba (kvalitetu života) koje se time bave. Razvidno je kako optimalno rješenje nije samo u izboru određenog modela i načina uređenja, nego u kontinuiranoj i dosljednoj provedbi i primjeni zakona i mjera (kako postojećih, tako i onih koje treba unaprijediti). S obzirom na to da nije izvjesno kako bi potražnja za seksualnim uslugama mogla iščeznuti, jasno je kako će postojati i tržište koje će te usluge omogućiti (pružiti). Imajući pritom u vidu psihofizičke posljedice koje prostitucija ostavlja na osobe koje se time neposredno bave (prvenstveno ulična prostitucija), i posljedice na javni red, društvo i država imaju obavezu intervenirati u ovome području.

Svi prikazani modeli uređenja prostitucije u ovom radu pokazuju nastojanja država da iznađu najprihvatljiviji model uređenja očito neizbježne pojave koja i uz opću estradizaciju seksualnih aktivnosti te rastezanje granica društvenog morala, ukazuje na ozbiljne psihofizičke posljedice koje ostavlja na osobe koje se time neposredno bave. Nadalje, kako se radi o iznimno profitabilnoj djelatnosti (bilo kao legalnoj ili ilegalnoj aktivnosti), osobi koja pruža seksualne usluge (i koja je najizloženija), prava su najčešće samo deklarativno zajamčena. Zbog svega navedenog, interesa za ovu granu industrije ne nedostaje, no glas osoba koje pružaju seksualne usluge se slabo čuje prilikom donošenja državnih odluka i izmjena zakona. Trend abolicionista po „nordijskom modelu“ zasigurno je novina koju je progurala liberalna švedska vlada, pod velikim utjecajem feminista, no prilično je neizvjesno i nezahvalno prognozirati kako će se dalje razvijati taj trend.

Zaključno, postojeće zakonodavno uređenje prostitucije u Hrvatskoj je potrebno unaprijediti i modernizirati usvajanjem novog (ili izmjenama) Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, u kojem bi se sankcionirao i korisnik seksualnih usluga (što je bilo predviđeno i u postojećem prijedlogu iz 2012). Sankcioniranje korisnika usluga predstavlja trend u suvremenim zakonodavstvima i vođeno je kriminalno-političkim težnjama za suzbijanjem potražnje. Analizirajući aktualno zakonsko uređenje prostitucije i moguće promjene koje zazivaju razni akteri koji se bave navedenim područjem, postojeće zakonodavno uređenje prostitucije u Hrvatskoj

odražava sliku društva u kojemu prostitucija nije prihvatljiva (dojam je da i u predstojećem desetljeću neće biti značajnih promjena, iako novi trendovi snažno zahvaćaju društvo te se u ovome području zaziva normalizacija i radno pravno uređenje pružanja seksualnih usluga). Istaknuti problemi koji se javljaju u drugim europskim državama koje se na različit način odnose spram fenomena prostitucije ukazuju kako ni približno nema jednostavnog i uspješnog rješenja ovoga slojevitog problema, i kako model kriminalizacije predstavlja samo jedan (pored drugih aktualnih diljem svijeta) od mogućih načina iznalaženja optimalnog rješenja.

LITERATURA

- 24sata (2018, December 19). Nisam našla posao, otišla sam u Zadar i tamo prodavala tijelo. <https://www.24sata.hr/news/nisam-nasla-posao-otisla-sam-u-zadar-i-tamo-prodavala-tijelo-605650>
- Agustin, L. M. (2008). Sex and the limits of enlightenment: The irrationality of legal regimes to control prostitution. *Sexuality Research and Social Policy*, 5(1), 73–86.
- Amnesty International (2015, August 11). Resolution on decriminalisation of sex work. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/08/global-movement-votes-to-adopt-policy-to-protect-human-rights-of-sex-workers/>
- Amnesty International (2015, August 12). Amnesty International usvojio rezoluciju o potpunoj dekriminalizaciji prostitucije. VoxFeminae. <https://voxfeminae.net/vijesti/amnesty-international-usvojio-rezoluciju-o-potpunoj-dekriminaliza-ciji-prostitucije/>
- Aronowitz, A. (2014). To punish or not to punish: What works in the regulation of the prostitution market? U N. Peršak i G. Vermeulen (Ur.), *Reframing prostitution: From discourse to description, from moralisation to normalisation?* (str. 223–251). Maklu.
- Brussa, L., et al. (2009). *Sex work in Europe: A mapping of the prostitution scene in 25 European countries*. European Network for HIV/STI Prevention and Health Promotion among Migrant Sex Workers.
- Bullough, B., i Bullough, V. (1996). Female prostitution: Current research and changing interpretations. *Annual Review of Sex Research*, 7(1), 158–180.
- Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2007). *Bericht der Bundesregierung zu den Auswirkungen des Gesetzes zur Regelung der Rechtsverhältnisse der Prostituierten: Prostitutionsgesetz – ProstG*. Berlin.
- Burnham, P., Gilland, K., Grant, W., i Layton-Henry, Z. (2006). *Metode istraživanja politike* (Prijevod). Fakultet političkih znanosti.
- Charpenel, Y., et al. (2017). *5th Global Report: Sexual exploitation: New challenges, new answers*. Fondation Scelles.
- Danielsson, A. (2017). Competing ideas of regulationism? What can be learnt from the German move to a more comprehensive regulation of prostitution. *International Journal of Advanced Research*, 5(3), 2149–2166.
- Danna, D. (2014). *Report on prostitution laws in the European Union*. Milano.

- Della Giusta, M. (2010). Simulating the impact of regulation changes on the market. *European Journal of Law and Economics*, 29(1), 1–14.
- Della Giusta, M., Di Tommaso, M. L., i Strøm, S. (2009). Who is watching? The market for prostitution services. *Journal of Population Economics*, 22(2), 501–516.
- Deutscher Bundestag (1990). *Entwurf eines Gesetzes zur Beseitigung der rechtlichen Diskriminierung von Prostituierten: Antidiskriminierungsgesetz Teil III – ADG III*. Drucksache 11/7140.
- Dodillet, S., i Östergren, P. (2011). The Swedish Sex Purchase Act: Claimed success and documented effects. Paper presented at *International Workshop: Decriminalizing Prostitution and Beyond*. The Hague.
- Domentat, T. (2003). „Laß Dich verwöhnen“ – *Prostitution in Deutschland*. Aufbau-Verlag.
- E-savjetovanje (2017, July 1). Prijedlog Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira. <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=3219>
- Espinosa Narag, R., i Royo Maxwell, S. (2009). Prostitution. U J. M. Miller (Ur.), *21st century criminology: A reference handbook* (str. 572–580). Sage.
- European Parliament (2014, February 26). Punish the client not the prostitute. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20140221IPR36644/punish-the-client-not-the-prostitute>
- Farley, M. (2004). “Bad for the body, bad for the heart”: Prostitution harms women even if legalized or decriminalized. *Violence Against Women*, 10(10), 1087–1125.
- Farley, M., i Barkan, H. (1998). Prostitution, violence and posttraumatic stress disorder. *Women and Health*, 27(3), 37–49.
- Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth (2017). *The new Prostitute Protection Act (Das neue Prostituiertenschutzgesetz)*.
- Florin, O. (2012). A particular kind of violence: Swedish social policy puzzles of a multipurpose criminal law. *Sexuality Research and Social Policy*, 9(3), 269–278.
- German Criminal Code. (2013). *Criminal Code in the version promulgated on 13 November 1998*. Federal Law Gazette I, 3322.
- Glas Istre (2024, July 17). Stiže novi model regulacije prostitucije, evo što to podrazumijeva. <https://www.glasistre.hr/politika/2024/07/17/stize-novi-model-regulacije-prostitucije-evo-sto-to-podrazumijeva-945831>
- Government of Sweden (2019, April 26). The Swedish Penal Code. <https://www.government.se/government-policy/judicial-system/the-swedish-penal-code/>
- Hague, R., Harrop, M., i Breslin, S. (2001). *Komparativna vladavina i politika* (Prijevod). Fakultet političkih znanosti.
- Heberer, E.-M. (2014). *Prostitution: An economic perspective on its past, present, and future*. Springer.
- Hope Ditmore, M. (2006). *Encyclopedia of prostitution and sex work*. Greenwood Press.
- Horvatić, Ž. (Ed.). (2002). *Rječnik kaznenog prava*. Masmedia.

- Hunecke, I. (2018). Germany. U O. J. Synnove i H. Wagenaar (Ur.), *Assessing prostitution policies in Europe* (str. 107–121). Routledge.
- Institut društvenih znanosti Ivo Pilar (2019, June 12). Projekt "PROREG – Regulacija prostitucije u Hrvatskoj". <https://www.pilar.hr/2019/08/projekt-proreg--regulacija-prostitucije-u-hrvatskoj/>
- Jutarnji list (2019, January 25). Veliki skandal u hrvatskom susjedstvu: Na lancu prostitucije zaradili 14 milijuna eura. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/veliki-skandal-u-hrvatskom-susjedstvu-na-lancu-prostitucije-zaradili-14-milijuna-eura-prisiljavali-su-zrtve-na-poslusnost-8311349>
- Jutarnji list (2019, May 13). U Hrvatskoj u roku od pet minuta možete pronaći prostitutku. <https://100posto.hr/news/u-hrvatskoj-u-roku-od-pet-minuta-mozete-naruciti-prostitutku-oralni-seks-se-placa-vec-od-200-a-sve-zajedno-500-kuna-jedini-tabu-barem-preko-te-lefona-jest-analni-seks>
- Kavemann, B., Rabe, H., i Fischer, C. (2007). Findings of a study on the impact of the German Prostitution Act. *Sozialwissenschaftliches FrauenForschungsInstitut*, 1–43.
- Kazenski zakonik (2012–2017). *Uradni list* št. 50/12, 6/16, 54/15, 38/16, 27/17.
- Kazneni zakon (1997–2006). *Narodne novine* 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06.
- Kazneni zakon (2011–2024). *Narodne novine* 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24.
- Kelly, L., Coy, M., i Davenport, R. (2010). *Shifting sands: A comparison of prostitution regimes across nine countries*. Metropolitan University.
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža (2007). Pravni leksikon.
- Lovrinčević, Ž., Mikulić, D., i Orlović, A. (2015). Ekonomski aspekti industrije poroka u Hrvatskoj. *Društvena istraživanja*, 24(2).
- Matthews, R. (2008). *Prostitution, politics and policy*. Routledge-Cavendish.
- McCarthy, B., Benoit, C., Jansson, M., i Kolar, K. (2012). Regulating sex work: Heterogeneity in legal strategies. *Annual Review of Law and Social Science*, 8, 255–271.
- Mihaljević, P. (2021). *Kriminološka i kaznenopravna analiza prostitucije u Hrvatskoj* (Doktorska disertacija). Pravni fakultet, Zagreb.
- Mihaljević, P. (2023). Prostitucija u Republici Hrvatskoj – statistički pokazatelji, specifičnosti i trendovi. *Policija i sigurnost*, 2, 198–222.
- Mihaljević, P., i Getoš Kalac, A.-M. (2023). Neki fenomenološki aspekti prostitucije u Hrvatskoj. *Kriminalističke teme*, 23(1–2), 45–70.
- Ministarstvo pravosuđa (2011). *Prijedlog Kaznenog zakona*. Hrvatski sabor.
- Ministarstvo pravosuđa (2015). *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama kaznenog zakona*. Vlada RH.
- Ministarstvo unutarnjih poslova. (2012). *Prijedlog Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira*. Vlada RH.
- Modly, D., i Korajlić, N. (2002). *Kriminalistički rječnik*. Centar za kulturu i obrazovanje.

- Müller, A. (2008). Das Prostitutionsgesetz: Analyse von Intention und Auswirkungen. *Jenaer Schriften zur Sozialwissenschaft*, 1(2), 1–41.
- Nussbaum, M. (1999). *Sex and social justice*. Oxford University Press.
- Östergren, P. (2018). Sweden. U O. J. Synnove i H. Wagenaar (Ur.), *Assessing prostitution policies in Europe* (str. 169–184). Routledge.
- Outshoorn, J. (2005). The political debates on prostitution and trafficking of women. *Social Politics: International Studies in Gender, State and Society*, 12(1), 141–155.
- Padovan, I. (Ed.). (1992). *Medicinski leksikon*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- Peršak, N. (2012). Prostitution, harm and the criminalisation of clients. U L. Pauwels i G. Vermeulen (Ur.), *Update in de Criminologie VI* (str. 229–238). Maklu.
- Peršak, N., i Vermeulen, G. (2014). *Reframing prostitution: From discourse to description, from moralisation to normalisation?* Maklu.
- Radančić, I., i Pajnik, M. (2017). *Prostitution in Croatia and Slovenia: Sex workers' experiences*. Institute of Social Sciences Ivo Pilar & The Peace Institute.
- RTL (2019, January 9). Prostitucija preselila s ulica: U dva dana otkrili smo više prostitutki nego policija u cijeloj godini. <https://vijesti.rtl.hr/potruga/3318559/prostitucija-preselila-s-ulica-u-dva-dana-otkrili-smo-vise-prostitutki-nego-policija-u-cijeloj-godini/>
- RTL (2022, September 16). Uz bogatu turističku ponudu, cvjeta i ilegalni seks turizam. <https://www.rtl.hr/vijesti/crna-krinika/uz-bogatu-turisticku-ponudu-cvjeta-i-ilegalni-seks-turizam-nije-to-nista-posebno-u-odnosu-na-druge-4c325b38-35ec-11ed-aaaa-f286d2b786ef>
- Šori, I. (2005). Prostitucija v Sloveniji: Akterji, podoba, problemi in odnosi. *Etnolog*, 15(66), 61–80.
- Šori, I., & Pajnik, M. (2018). Slovenia. U O. J. Synnove i H. Wagenaar (Ur.), *Assessing prostitution policies in Europe* (str. 228–241). Routledge.
- Sweden Land Code (2018, April 26). <https://landwise.resourceequity.org/records/1138-sweden-land-code>
- Swedish Care of Young Persons (Special Provisions) Act (1990:52). (2018, April 20). <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/resources/sweden/swedish-care-young-persons-special-provisions-act-199052>
- Swedish Institute (2010). *Selected extracts of the Swedish government report SOU 2010:49: The ban against the purchase of sexual services. An evaluation 1999–2008*.
- The Conversation (2015, August 13). Sorry Amnesty, decriminalising sex work will not protect human rights. <https://theconversation.com/sorry-amnesty-decriminalising-sex-work-will-not-protect-human-rights-46096>
- The Prostitute Protection Act – Prostituiertenschutzgesetz. (2017, May 29). <https://www.prostituiertenschutzgesetz.info/en/>
- Večernji list (2016, September 21). Imamo 7000 prostitutki i 100.000 klijenata, a kažnjavaju se samo žene. <https://www.vecernji.hr/vijesti/imamo-7000-prostitutki-i-100000-klijenata-a-kaznjavaju-se-samo-zene-1115370>
- Veić, P. (1998). *Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira (bilješke, sudska praksa, literatura)*. Policijska akademija, MUP.

- Wagenaar, H., Altink, S., & Amesberger, H. (2013). *Final report of the international comparative study of prostitution policy: Austria and the Netherlands*. Platform 31.
- Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira (1990–1994). *Narodne novine* 5/90, 30/90, 47/90, 29/94.
- Zakon o prekrških zoper javni red in mir (2003). *Uradni list št.* 110/03.
- Zakon o varstvu javnega reda in miru (2006). *Uradni list št.* 70/06.

REVIEW OF THE REGULATION OF PROSTITUTION IN SWEDEN, GERMANY AND SLOVENIA WITH REFERENCE TO THE CROATIAN SOLUTION

Professional Paper

Abstract

In the context of possible finding (some future) optimal way of regulating prostitution in Croatia, the experiences of other countries should certainly play a significant role, which in their specificity correspond to the dominant trends that are represented (or spread) throughout the EU. Primarily this is about the Swedish model of prostitution (abolition), the originator of the “Nordic model”, a legal system that since the adoption of the law in 1999 shifted the focus from sexual service providers (prostitutes) to users, and thus tried to abolish prostitution in society. Then, there is the German solution from 2002, when prostitution became legal and a regular profession, free choice of risky occupation, and the example of Slovenia, where prostitution is not prohibited but not regulated (decriminalization) either. All analysed models of prostitution show the efforts of states to find the most acceptable model of obviously “inevitable phenomena”, while the current and dominant trend of abolitionists according to the “Nordic model” is a novelty for which it is rather uncertain and ungrateful to predict how it will develop. On the other hand, the highlighted problems that occur in the analysed countries indicate that there is no simple and “successful” solution to this layered problem, and that the model of criminalization (currently in force in Croatia) represents only one (in addition to others current around the world) of possible ways (attempts) of finding the optimal solution.

Keywords: prostitution, regulation, Sweden, Germany, Slovenia, Croatia

Podaci o autoru

dr. sc. Pero Mihaljević, Email: p_mihaljevic@yahoo.com.

